

Tompa-puszta X. (KÖH 78509): A lelőhely Battonyától ÉK-re, a Battonyáról a Mezőkovácsháza és Magyardombegyháza közötti út felé tartó, É–D-i irányú kövezett út Ny-i oldalán helyezkedik el, a Száraz-ér K-i magaspártján. Összeségében 110 m hosszan folyt régészeti feltárás a vezeték nyomvonalán. Egyes szakaszokon 4 m szélességben, máshol a gázáróktól É-ra eső területen volt módunk feltárást végezni 2,5 m széles sávban. Október 27. és november 2. között 302 m²-en kutattunk, a sárga agyagos altalajon (55–75 cm mélyen) 11 objektum (19 stratigráfiai egység) feltja rajzolódott ki. A jelenségek közül 10 gödör, 8 geológiai jelenség és 1 árok volt. A régészeti objektumok korát tekintve 4 szarmata, 1 kora újkori és 6 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú volt. A régészeti jelenségek változó sűrűségben helyezkedtek el, nagy részük gödöralj volt, melyekből kevés leletanyag (kézzel formált és korongolt edénytöredékek) került felszínre. Az egyetlen nagy méretű, méhkas alakú, mély gödör a Száraz-ér közvetlen K-i magaspártján helyezkedett el.

Tompa-puszta XI. (KÖH 78511): A lelőhely Battonyától ÉNy-ra, a mezőkovácsházi műttől Ny-ra helyezkedik el. A kivitelezési munkák során, a régészeti megfigyeléskor a Száraz-értől K-re, egy alig kiemelkedő magaslaton fekvő szakaszon az árokásó gépek egy nagyobb méretű régészeti objektumot érintettek. A megelőző feltárást október 29. és november 5. között 258 m²-en végeztük. A kötött, sárga agyagos altalajon (90–100 cm mélyen) 18 objektum (18 stratigráfiai egység) feltja rajzolódott ki, melyek kisebb-nagyobb méretű gödrök voltak. Közülük 4 újkőkori, 14 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú volt. Egyenletes sűrűségben helyezkedtek el a nyomvonalon; nagy részük közül csak az altalajba mélyedő gödöralj maradt meg. A lelőhely legmarkánsabb objektuma az a nagy méretű gödör volt, melyet az árokásó gépek megromlaltak. A gödörből több zsáknyi újkőkori (Körös kultúra) edénytöredék került felszínre, valamint egy szögletes alakú oltártöredék, átlatsontok, ujjbenyomással díszített felületű agyagnehezékek és megmunkált kötőredékek.

Munkatársak: Barta Gábor, Berta Adrián, Gémesi Tamás, Litauszki Zoltán, Móricz Róbert technikusok.

GALLINA ZSOLT – GULYÁS GYÖNGYI

17. Bábonymegyer, Darudelelő-dűlő (KÖH 80629)

(Somogy megye) U, R, B, LT, Ró, A?

2011. október 17-én régészeti szakfelügyeletet végeztünk a községben, a Kis-Koppány-patak völgye, római kori út területén, ahol telekommunikációs kábelt húztak ki a Szent István utca közepétől a Béke utcáig. A kiásott árokban régészeti leletanyagot, ill. objektumot nem lehetett megfigyelni, csak modern kori építési törmeléket. A lelőhely nagyobb része a műút É-i oldalán található, míg a kisebbik része a műút D-i oldalára, ill. a Kis-Koppány-patakon is átnyúlik. Ezen a részen találtunk egy felszántott földterületet, egy magas domb aljában, de a patak árterétől picit távolabb. Bejárva több kerámiát és egy vastárgyat gyűjtöttünk. Úgy vélem, hogy a KÖH 19801-es

sz. lelőhely nem terjed ki ebben az irányban, a leletek, amiket találtunk, egy új, eddig ismeretlen lelőhelyről származnak. A lelőhely kiterjedése nagyjából 400×90 m.

Először csak a lelőhely D-i, alacsonyabban fekvő részén találtunk pár kerámiát, majd É felé továbbhaladva elég ritkán lehetett találni leleteket. Összeségében elmondható, hogy inkább a terület pár m-rel magasabban fekvő részén találtunk több kerámiát. Az alábbi korszakok telepnyomait fedeztük fel: neolitikum, lengyeli kultúra, középső rézkor, urnamezős kultúra, mészbetetes?, badeni kultúra, kelta, római, avar?.

Munkatárs: Deák Ferenc régészhallgató.

VARGA MÁTÉ

18. Beremend, Csípőtelek (KÖH 20105) (Baranya megye) Á, Kk

A tehenészeti telep rekonstrukciójához kapcsolódó szakfelügyelet során a lelőhely É-i részén 2011 májusában feltártunk 3 egymásba ástott, nagy mennyiségű középkori (előzetes értékelés alapján 13–14. századi) edénytöredéket tartalmazó gödröt. A telepjelenségek a tehenészeti telep építések részben bolygatott lelőhely középkori rétegéhez tartoznak.

A leletanyag a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatóságának Régészeti osztályára került.

KOVALICZKY GERGELY

19. Berettyóújfalú, Nagy-Bócs-dűlő (KÖH 35204) (Hajdú-Bihar megye) U, B, Sza, A

A Bihari Regionális Hulladéklerakó bővítése (II. ütem) területén 23 440 m² nagyságú felszínén végzett megelőző feltárást a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága. A 2011-es ásatás felszíne csatlakozik a 2004–2005-ös felszín K-i széléhez; itt került kijelölésre egy szabályos téglalap alakú terület, az új depónia (lerakó bővítés) helye. Így a 2004–2005-ös feltárásokkal, valamint a 2006-os bekötő út építésével kapcsolatos leletmentéssel együtt eddig összesen 93 126 m² nagyságú terület feltárására került sor. A feltárás során 493 db objektumot találtunk és 821 db stratigráfiai azonosítót adtunk ki, amelyek számozása követi a korábbi évek feltárásait. A felszín fedettsége heterogén volt: az ÉNy-i sarok nagyon intenzív, a D-i közepesen intenzív, a K-i és középső részek gyérnek bizonyultak. A felszínen összesen 4 korszak jelenségei kerültek napvilágra, melyek megoszlottak a szelvény területén: a feltárt objektumok túlnyomó többségét adó római császárkori jelenségek főként az É–ÉNy-i részre; a középső neolitikus objektumok pedig főként a mélyebben fekvő D-i részre összpontosultak. Ez a megfigyelés, főként a neolitikum esetében, jól illeszkedik a 2005-ben tapasztaltakhoz, mely szerint a neolit település lakói kifejezetten a vízhez közeli területeket kedvelték.

A középső neolit településnek elsősorban nagy méretű agyagkitermelő, másodlagosan hulladékgödörnek használt gödrei kerültek feltárásra. Ezek közül 2 kisebb, amorf gödörben, az aljukra fektetve, 3 DK–ÉNy-i tájolású, bal oldalukra erősen zsugorított gyermekvázakat tartalmazó, melléklet nél-

küli sír került elő. Feltárássra került még 4 másik, DK–ÉNy-i tájolású, különálló sírgödörbe elhelyezett felnőtt(?) egyén sírja, melyek közül kettő mellékletet is tartalmazott (örölkő, ill. vörös színű pohár). Valamennyi neolit temetkezés a feltárt terület D-i részén, a neolit települési objektumok által elfoglalt területen került elő.

A 2011-ben feltárt terület D-i részére koncentrált néhány *kora bronzkori (Makó-kultúra)* objektum, melyek a 2004–2005-ös feltáráson megfigyelt laza szerkezetű településstruktúra folytatásaként írhatók le. A kora bronzkori jelenségek ezúttal is kis méretű, kerek gödrök voltak. Külön említést is érdemel egy kerek, szűk (alig 1 m átmérőjű), azonban mély gödör, amely igen gazdag, több rétegben kibontott kerámia- és állatsontdepóniát tartalmazott. Feltűnt, hogy az egyes lelet-szintekből, a kerámiatöredékek között több ép, ill. kissé töredékes kis méretű bögre került felszínre.

A *római császárkori* telepet elsősorban négyzet alaprajzú, félig földbe mélyített házak, valamint a hozzájuk tartozó – főként kerek tároló és hulladékgyűjtőből, kerek kutakból és egy-két nagyobb, másodlagosan hulladéktárolásra használt agyaggyerő gödörből álló – gazdasági egységek jelentik. A településhez tartozó temetkezések – összesen 14 db sír – a telep D-i periferiáján két csoportban kerültek feltárássra. A sírok többsége bolygatott (rabolt) volt. Mindössze egy gyereksír, a vascsattal és egyélű vaskéssel eltemetett férfi, valamint egy gazdag női temetkezés nem volt bolygatva. A császárkori temetkezések DDNy–ÉÉK, vagy DNy–ÉK-i tájolásúak voltak. Hat esetben a temetkezések szuperpozícióban voltak a nagy szelvényt ÉK–DNy-i irányban átszelő árokrendszer egyes részeivel. Ezen esetekben az árkok metszették a temetkezések sírgödreit.

A terület É-i harmadában feltárássra került egy ÉK–DNy-i irányban lefutó, többszörös (több, egymás melletti csatornából álló) árokrendszer is. Az árokrendszerben helyenként mély, zsomszerűen kiszélesedő, kerekded lemélyülések is kibontásra kerültek. Az árokrendszer keletkezését elsősorban a különböző ágakból előkerült kevés hullámvonaldiszes, kavicsos soványítású kerámia töredék mellett a szarmata temetkezésekkel való szuperpozíció teszi lehetővé, illetve az a megfigyelés, mely szerint ez a rendszer irányát tekintve jól illeszkedik a 2004–2005-ös kampány során feltárt *avar korinak* meghatározott árokrendszerhez. A feltárt terület ÉNy-i sarkában összesen 4 db ÉNy–DK-i tájolású, háton fekvő nyújtott helyzetű avar temetkezés került elő szétszórta; 3 a többszörös árokrendszer Ny-i (a telep felé és a 2005-ben feltárt avar temető felé eső) oldalán, 1 azon kívül. Valamennyi vaskéssel, 2 esetben vascsattal és 3 esetben edénymelléklettel került eltemetésre. A sírban talált állatsontot egy esetben tudjuk étel-, vagy húsmellékletként értelmezni. Egyetlen temetkezés mutatott rablásra utaló nyomokat az övtájékon.

Munkatársak: Hága Tamara Katalin, Mester Péter régészek; Paár Ferenc régészhallgató; Tóth Enikő, Boda Péter, Ortutay Róbert, Tóth Mihályné technikusok. Geodézia: Archeodata 1998 Bt.

DANI JÁNOS

20. Berettyóújfalú határa (Hajdú-Bihar megye) U, R, Sza, Á, Kk

2011 folyamán több, a település közigazgatási területére eső lelőhelyen végeztünk megelőző feltárást.

Berettyószentmárton, Morotva (Morotva-liget KÖH 41574): Június 15. és augusztus 15. között került sor a lelőhely megelőző régészeti feltárássára. A lelőhely a Berettyó folyó egykori magaspártján, Berettyószentmárton városrészben helyezkedik el. A tervezett építkezés előtt közel 1700 m² területen több mint 100 régészeti jelenséget tártunk fel. A legkorábbi leletek az újkőkori *Körös-kultúrából* származnak. Egy nagy méretű agyaggyerő gödörből több zsáknyi kerámia, agyagnehezék és állatsont került elő. A gödör betöltésében egy emberi temetkezést is találtunk. A feltárt objektumok nagy része újkőkori volt, gödrökből, kutakból, árkokból és cölöplyukakból került elő ilyen jellegű leletanyag. A késő rézkori *badeni kultúra* emlékanyaga került elő egy másik nagy méretű agyaggyerő gödörből. Az *Árpád-kori* település négy veremházát is feltártuk. Az É–D, ÉK–DNy hossz tengelyű házak 20–50 cm mélyen az altalajba ásott gödrei 7–11 m² alapterületűek voltak. Kemencéjüket az ÉK-i, vagy DK-i sarokban vájták az agyagba, platnijuk 3–4 cm vastagon égett át. Kerámiadarabok, vagy más anyag nem volt a kemencék platnijában. Ülőgödör három házban volt, cölöplyukat egyikben sem találtunk. A *késő középkori* település több kútját, méhkas alakú terménytároló gödrét és néhány vízelvezető árkát is feltártuk. A feltárt területen húzódtott egy II. világháborús lövészárk is, amelyből német gyártmányú ténnyhüvely került elő.

Beru-4 lelőhely (KÖH 59818): Augusztus 31. és szeptember 7. között 12 régészeti objektumot tártunk fel a római császárkori *szarmata* időszakából. A lelőhely legjelentősebb régészeti eredménye egy veremház feltárássra volt. Az altalajba kb. 20 cm mélyen beásott kb. 400×320 cm alapterületű gödör közepén találtunk egy cölöplyukat. Úgy tűnik, hogy a cölöplyukba helyezett oszlop tartotta a ház tetőszerkezetét, ami mind a négy oldalán a talajra támaszkodhatott. A lelőhely többi feltárt jelenségének zöme cölöplyuk volt, amelyek a háztól Ny-ra helyezkedtek el. A cölöplyukakból sajnos nem került elő a kormeghatározást lehetővé tevő lelet, de valószínű, hogy a házhoz tartozó melléképületek, karámok cölöpjeinek maradványai.

Karas-dűlő (KÖH 77681): Szeptember 7–16. között 29 régészeti objektumot tártunk fel a római császárkori *szarmata* időszakából. A feltárt jelenségek zöme különböző méretű méhkas alakú gödör volt, amelyek átmérője 70 és 200 cm között mozgott. Mindegyikből jól keltezhető Kr. u. 2–3. századi kerámia került elő. Egy 130 cm mély téglalap alakú gödörből származnak a lelőhely fémleletei, egy vaskés és egy bronzfibula töredéke. A lelőhely legnyugatibb feltárt jelensége egy újabb ház lehetett, de sajnos ¾ része a nem feltárható területen folytatódott.

Nagy-Andaháza, Köles-éri csatorna (KÖH 77683): Szeptember 19–23. között 15 régészeti objektumot tártunk fel, az újkőkorból és a római császárkori *szarmata* időszakából. Az újkőkori jelenségek között volt egy nagy méretű, szabálytalan alakú agyaggyerő gödör, amelyben egy kis méretű edény alsó részét találtuk meg. A lelőhely jelenségeinek nagy része K–Ny, vagy É–D irányú árkok voltak, amelyek a kinyitott felületen keresztbe húzódtak, így végpontjait nem tudtuk